

تأکید آیت‌الله‌العظمی سبحانی در مراسم آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه

تربیت فقیه و خطیب الگوی قرآنی حوزه علمیه

مراسم آغاز سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۴ حوزه‌های علمیه روز یکشنبه ۱۶ شهریور با حضور نمایندگان مراجع عظام تقلید، اعضای محترم جامعه مدرسین، شورای‌عالی حوزه‌های علمیه، اساتید گرامی و طلاب در مدرسه علمیه فیضیه برگزار شد.

در این مراسم، آیت‌الله‌العظمی سبحانی و مدیر محترم حوزه‌های علمیه به سخنرانی پرداختند و نکات مهمی درباره تقویت حوزه‌های علمیه مطرح کردند: از جمله این موارد می‌توان به اهمیت تفقه و آموزش در حوزه، تربیت فقیه و خطیب به‌عنوان دو رکن اساسی حوزه، تقویت زبان عربی، حفظ شأن طلبگی و مدیریت تخصص‌ها اشاره کرد.

همچنین تأکید شد که طلاب باید ارتباطی مستحکم با پیشینه تاریخی و معنوی حوزه داشته باشند و اصول معنویت، اخلاق، جهاد و روحیه انقلابی را در خود حفظ کنند. علاوه بر این، تقویت هویت تمدنی، تاریخی، علمی و معرفتی حوزه، اصلاح ساختار آموزشی و توسعه متون و دوره‌های تخصصی از دیگر محورهای اصلی توصیه‌شده در این مراسم بود.

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله جعفر سبحانی در این مراسم، با اشاره به برگزاری مجالس جشن و شادی در سراسر کشورهای اسلامی به‌مناسبت میلاد پیامبر گرامی اسلام ﷺ و امام صادق ؑ، اظهار کردند: مجالسی که در سراسر کشورهای اسلامی برگزار می‌شود، جز در مناطقی که پیروان وهابیت حضور دارند، همگی به‌نام جشن میلاد پیامبر اکرم ﷺ شناخته می‌شوند. مخالفان این مراسم آن را بدعت می‌دانند و می‌گویند: در زمان پیامبر ﷺ چنین چیزی وجود نداشته است و در این زمینه نیز بسیار تلاش می‌کنند.

این مرجع تقلید ادامه دادند: باید ابتدا معنای «بدعت» را روشن سازیم. بدعت آن است که «لیس له دلیل فی القرآن والسنة»؛ یعنی در کتاب و سنت برای آن دلیلی وجود نداشته باشد. این شرط نخست است. شرط دوم آن است که آن عمل به‌عنوان «دین» وارد شود و به‌عنوان یک حکم دینی انجام گیرد؛ بنابراین، برخی کارها مانند بازی‌های امروز که مباح و حلال هستند، از نگاه لغوی «بدعت» محسوب می‌شوند؛ اما چون به‌عنوان دین انجام نمی‌گیرند، بدعت شرعی به‌شمار نمی‌آیند. پس باید هر دو قید را حفظ کنیم: نخست اینکه ریشه در قرآن و سنت نداشته باشد و دوم اینکه به‌عنوان دین وارد شود. خوشبختانه مراسم میلاد پیامبر ﷺ هم ریشه قرآنی دارد و هم پشتوانه روایی.

حضرت آیت‌الله سبحانی، با اشاره به بیان ده‌صفت رسول گرامی اسلام ﷺ در قرآن کریم و آیه شریفه ۱۵۷ سوره اعراف: «فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ»، توضیح دادند: بیشتر مفسران واژه‌های «عَزَّوَهُ» و «نَصَرُوهُ» را مترادف گرفته‌اند؛ درحالی‌که این‌گونه نیست؛ ابتدا می‌فرماید «عَزَّوَهُ» یعنی بزرگداشت و احترام، سپس «نَصَرُوهُ» یعنی یاری و حمایت. اکنون پرسش من این است: آیا اجتماع مسلمانان در کشورها به‌مناسبت میلاد پیامبر اکرم ﷺ که در آن، آیات قرآن

برمی‌گردد و اشکال مفسران حل می‌شود. پس آیه تنها مربوط به مدینه و پیامبر نیست؛ بلکه ناظر به مناطقی چون طائف، مکه و در زمان حاضر، شهرهایی مانند کرمان و بم است؛ یعنی گروهی از میان مردم همان دیار باید هجرت کنند، در دین تفقه یابند و سپس به سوی قوم خود بازگردند تا آنان را آگاه سازند. خداوند متعال چنین نعمتی را به ما عطا کرده است. حوزه‌های علمیه‌ای نیرومند و استوار با استادان برجسته؛ این نعمتی بزرگ است و بر ماست که قدر آن را بدانیم. حضرت آیت‌الله سبحانی، با اشاره به سابقه هزارساله حوزه‌های علمیه یادآور شدند: پیش از شیخ طوسی رحمته‌الله نیز حوزه‌هایی وجود داشته است. این حوزه علمیه کهن، پشتوانه‌ای عظیم از تجربه برای ماست و بهره‌گیری از این تجربه نشان داده که روش‌ها و سنت‌های پیشین، نتیجه‌بخش بوده‌است؛ بنابراین باید بگوئیم – چه مدیریت محترم و چه اساتید بزرگوار – تا آن سنت‌های گذشته در حوزه همچنان حاکم باشد.

ایشان ادامه دادند: اگر بخواهیم از شیوه‌های ناشناخته استفاده کنیم، هنوز آن روش‌ها تجربه نشده و تضمینی برای نتیجه‌بخشی ندارند؛ اما اگر از سنت‌های گذشته بهره بگیریم، بی‌تردید ثمربخش خواهد بود. نخستین سنت آن بود که در گذشته، همه اهل حوزه، هم «مدرس» بودند و هم «متدرّس»، ما که به قم آمدیم، چنین بود؛ همه‌مان درس می‌خواندیم و هم‌زمان درس می‌دادیم. ما خدمت امام خمینی و آیت‌الله گلپایگانی رحمته‌الله درس می‌خواندیم، آنان نیز نزد آیت‌الله بروجردی رحمته‌الله؛ یعنی هر طبقه علمی از طبقه بالاتر بهره‌مند می‌شد. تقریباً می‌توان گفت همه حوزه به یک معنا هم مدرس بودند و هم متدرّس؛ مدرّس‌هایی پرورش می‌یافتند که بدون زنج و زحمت خاصی، در جریان طبیعی آموزش رشد می‌کردند. این سنت باید حتی در مدارس فعلی نیز رعایت شود؛ یعنی طبقه بالاتر، طبقه پایین‌تر را درس بدهد و کل حوزه به‌صورت یک شبکه زنده آموزشی باشد. این سنت هزارساله، تجربه‌ای گران‌بهاست و باید برای احیای آن تلاش کنیم.

این مرجع تقلید در تبیین الگوی قرآنی برای حوزه، اظهار کردند: آیه شریفه «لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ…»، برای ما الگویی روشن بیان می‌کند. حوزه باید چگونه باشد؟ این آیه نشان می‌دهد که «تفقه در دین» به‌معنای خبر واحد نیست؛ خبر واحد نقل روایت است؛ اما

آیت‌الله اعرافی در آیین آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه تبیین نمود

۱۵ نکته کلیدی پیام راهبردی امام خامنه‌ای به حوزه‌های علمیه

و سلسله نوزانی قرار دارد. پیامبر رحمته‌الله ریشه و اساس این درخت تنومند، رسالت و نبوت به‌شمار می‌آید. خدا او را از بهترین دودمان‌ها و از پاک‌ترین درخت‌ها برگزید و او را به بشریت هدیه کرد. بالاترین نعمت خدا وجود پیامبر خداست. «الْحَاتِمَ لِمَا تَبَقَّى وَالْفَاتِحَ لِمَا أَتَعَلَّقَ»؛ گشاینده آفاقی بود که به‌طور مطلق بر بشریت بسته بود. او این دریچه‌ها و دروازه‌ها را گشود تا آنجا که فرمود: «لَقَدْ مَرَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ»: منت مطلق خدا در یکجاست و آن در ارمغان داشتن وجود نازنین پیامبر رحمته‌الله و در امتداد او، خاندان پاکش به بشریت در همه اعصار و نسل‌هاست. «طَبِيبٌ دَوَّارٌ بِطَبِئِهِ قَدْ أَحْكَمَ مَرَاهِمَهُ وَأَخَمَى مَوَاسِمَهُ يَصْغُ ذَلِكَ حَيْثُ الْحَاجَةُ إِلَيْهِ مِنْ قُلُوبٍ عُحْمِي وَأَذَانٍ صُمٍّ وَالْأَسِنَّةُ بِكُمْ مُمْتَنِعٌ بِدَوَائِهِ مَوَاضِعُ الْغَفْلَةِ وَقَوَاطِنُ الْحَيَازَةِ»؛ پیامبر رحمته‌الله هم مبشر و نویددهنده فتوحات و دروازه‌های باز الهی و هم منذر و اخطاردهنده به بشر برای بازآرندگی از گناه و خطاست.

مدیر حوزه‌های علمیه خطاب به طلاب جوان، ابراز کرد: ذات و رسالت ما، در این سابقه کهن و پیشینه رسالت و نبوت ریشه دارد. اگر کسی به حوزه آمد و خود را در منظومه رسالت، امامت و جهاد در راه خدا احساس کرد، او حوزوی است. ملاک و مقوم حوزویت و روحانیت ما، ریشه‌داشتن در این سنت پاک، معارف بلند و نورانی و این راه گشوده به سمت آسمان است.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه افزود: اگر ما و شما از بزرگان‌مان آموختیم، در مسیر آنها حرکت کردیم و راه معنویت، اخلاق و طهارت روح را یاد گرفتیم، حوزوی هستیم. اگر بر این عهد الهی استوار و بر پیمان رسالت و امامت پایدار ماندیم، ما حوزوی هستیم. آموزش‌های علوم

تفقه یعنی تعمق در دین، رسیدن به مرتبه اجتهاد و استادی؛ همچنین «لینذروا» یعنی توانایی ارشاد و هدایت مردم؛ بنابراین، حوزه باید بر دو اساس استوار باشد: ۱. تربیت فقیه و ۲. تربیت خطیب. هر دو پایه لازم و مکمل یکدیگرند؛ فقیه جامع علوم دینی است و خطیب مبلغ و هدایت‌گر جامعه. ایشان افزودند: امروز در زمینه «خطابه» کمبود داریم. خطبای ماهر وجود دارند؛ اما تعدادشان اندک است. مدیریت محترم وعده داده که بخشی را به تربیت خطبا اختصاص دهد و گروهی را برای این مهم پرورش دهد. باید توجه داشت که «فقاہت» و «خطابه»، دو برنامه متفاوت‌اند: فقیه برنامه‌های خاص خود را دارد؛ اما خطیب باید افزون بر دانش دینی، آیات قرآن و نهج‌البلاغه را حفظ کند، درد مردم را بشناسد، درمان آن را بداند و از مسائل جامعه آگاه باشد. این برنامه دوم است و امیدواریم، میوه‌های آن به‌زودی آشکار شود.

حضرت آیت‌الله سبحانی، با تأکید بر گسترش نویسندگی به زبان عربی در حوزه‌های علمیه، ابراز کردند: نکته سوم آن است که بیشتر آقایانی که مطالب درسی می‌نویسند، به زبان فارسی می‌نویسند و از نظر نویسندگی عربی ضعیف‌اند. من هر هفته تکلیفی می‌دهم تا آقایان در دو روز آن را بنویسند. این کار، روشی برای پرورش مجتهد است؛ اما باید برنامه‌ای باشد که نگارش دروس به زبان عربی صحیح تقویت شود؛ چراکه اکنون در این زمینه ضعف داریم و باید جبران کنیم. ایشان در بیان لزوم حفظ شأن طلبگی، تأکید کردند: نکته چهارم این است که روح طلبگی را حفظ کنیم. طلبه سرباز امام زمان رحمته‌الله است و باید با قرآن و نهج‌البلاغه انس داشته باشد. ظاهر او نیز باید متناسب با شأن طلبگی باشد؛ از آراستگی سر و صورت گرفته تا لباس مناسب؛ به‌گونه‌ای که در هر حال بگویند: این فرد سرباز امام زمان رحمته‌الله است. اگر این امور انجام شود، که بحمدالله در حال تحقق است، بی‌شک نتایج ارزشمندی در پی خواهد داشت.

معظمه تخصص و گرایش‌های تخصصی را امری نیکو دانسته و بیان کردند: خدا رحمت کند آیت‌الله فاضل لنکرانی رحمته‌الله را که بنیان‌گذار تخصص در حوّه بودند؛ اما رشته‌های تخصصی باید محدود باشند و از حد لازم فراتر نروند؛ زیرا سرمایه و نیروی انسانی ما اندک و نیازها فراوان است. بسیاری از رشته‌ها جنبه «نافله» دارند و باید به «فرائض» بپردازیم. پیامبر اکرم رحمته‌الله فرمود: «یا علی، إذا اشتغل الناس بالأنوال فاشتغل أنت بالفرائض». امروز که شبهات از هر سو بر جامعه هجوم می‌آورد، باید اولویت را به فرائض بدهیم.

این مرجع تقلید ادامه دادند: امام صادق رحمته‌الله نیز فرمود: «یادروا أولادکم بالحديث قبل أن تسیفکم المرحنة». فرقه مرجئه در آن زمان آفتی بزرگ بود؛ می‌گفتند: «لا یضُر مع الإيمان المعصية»؛ یعنی ایمان کافی است و معصیت ضرری ندارد. این عقیده، نوعی انحراف علمی و عملی بود و در شهرها گسترش یافت؛ بنابراین، باید تخصص‌ها را به سوی فرائض سوق دهیم و در زمینه نوافل صبر کنیم تا نیروهای ما بیشتر شوند.

حضرت آیت‌الله سبحانی در پایان بیانات‌شان، بر پیگیری مجدانه دروس حوزوی تأکید کردند و گفتند: آقایان درس‌ها را از فردا آغاز کنید و ان‌شاءالله تعطیلات را کاهش دهید. یکی از مشکلات حوزه، تعطیلات بسیار است. خوشبختانه امسال مدیریت محترم در این زمینه اقدام کرده و بخشی از تعطیلی‌های زیاد را جبران کرده‌است. این را تبریک می‌گویم و امیدوارم این روند ادامه یابد.

اسلامی و آشنایی با مباحث گوناگون و قلمروهای پیچیده علوم و معارف اسلامی، کاری بزرگ و ذی‌قیمت است که همه اینها از درون‌مایه و جان‌مایه معنویت و طهارت روح برخوردار باشد.

آیت‌الله اعرافی ضمن تبریک آغاز سال تحصیلی و سفارش مؤکد به طلاب و فضلاء حوزه، تقارن آن با ایام میلاد پیامبر اسلام و امام جعفر صادق رحمته‌الله و حضور در مدرسه فیضیه را مبارک دانست و یادآور شد: فیضیه، نام بلند آوازه تاریخ معاصر حوزه قم و حوزه‌های علمیه است. مکان مقدسی که کانون پرورش بزرگان، مراجع و متفکران بزرگ عالم تشیع و اسلام بوده و هست. فیضیه کانون جوشان معارف الهی و محور پاک تربیت بزرگان و مبلغان دین است؛ کانون فعال انقلاب اسلامی و جایگاهی که ۶۲ سال قبل، امام راحل رحمته‌الله از این کرسی، پیامی نو به بشریت عرضه کردند و جهان را به پیامی نو فراخواندند. این آغاز و این مناسبت زمانی و این مناسبت مکانی، همه ما را به جوشش و تلاش مضاعف فرا می‌خواند.

وی با تأکید بر پیام متعالی «حوزه پیشرو و سرآمد» تأکید کرد: پیام بزرگانی که در مراسم یکصدمین سالگشت احیا و بازتأسیس حوزه کهن قم که مراجع عظام تقلید از قم و نجف برای آن پیام دادند و همچنین پیام متعالی، راه‌گشا و راهبردی رهبری معظم انقلاب به حوزه‌های علمیه، راهنمای حرکت امروز و فردای ماست. این پیام نقطه عطفی در تحول و تطور تاریخ حوزه به‌شمار می‌آید. رهنمودهای بزرگان ما در آن رویداد و اتفاق بزرگ حوزه، راهنمای ما و اساتید و بزرگان ماست.

مدیر حوزه‌های علمیه، در بیان نکات کلیدی و عناصر اصلی پیام رهبر معظم انقلاب به «حوزه پیشرو و سرآمد»، خاطرنشان کرد: ایشان تلاش فرمودند: در چارچوب این پیام به طلاب و اساتید ما هویت ببخشند و جهت‌گیری‌های اصلی را تعیین کنند، راه را نشان دهند و هویت روحانیت و حوزه را تقویت کنند.